

У9(44к)0
К 95

**П. О. Куцик,
О. І. Ковтун,
Г. І. Башнянин**

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ, РЕГУЛЮВАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Частина 1

П. О. Куцик, О. І. Ковтун, Г. І. Башнянин

**ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ 200-РІЧЧЮ З ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ
ЛЬВІВСЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА:
ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ,
ФУНКЦІОНУВАННЯ, РЕГУЛЮВАННЯ
ТА РОЗВИТКУ**

**МОНОГРАФІЯ
Частина 1**

**Львів
Растр-7
2016**

УДК 330.5(477)
ББК 65.05(4УКР)
К 95

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор І. Р. Михасюк;
доктор економічних наук, професор С. М. Панчишин;
доктор економічних наук, професор Ю. А. Дайновський

Рекомендовано Вченою радою Львівського торговельно-економічного університету

Куцик П. О., Ковтун О. І., Башнянин Г. І.

К 95 Національна економіка: засади становлення, функціонування, регулювання та розвитку : монографія. Ч. 1 / Куцик П. О., Ковтун О. І., Башнянин Г. І. – Львів : Растр-7, 2016. – 460 с.

ISBN 978-617-7359-74-5

Розглянуто принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку національних економічних систем та їх підсистем. Акцент зроблено на національній економіці України. Висвітлено основні аспекти, закономірності й проблеми функціонування та регулювання національної економічної системи (НЕС): сучасні економічні теорії, які лежать в основі функціонування, регулювання та розвитку національної економіки (НЕ) як системи; проблеми організації базових інститутів НЕ; питання змісту та формування ресурсного, виробничого, науково-технічного і людського видів потенціалу України; принципи формування стабілізаційної державної економічної політики (ДЕН) та політики економічного зростання (ПЕЗ); принципи, методи, форми, засоби і заходи державного макроекономічного регулювання; глобальний контекст розвитку НЕ України та ін.

Монографія надає можливість ознайомитися з економічними концепціями та теоріями, законами і категоріями, основними ознаками сучасної ринкової економіки, умовами переходу України до ринкової системи господарювання, перспективами економічного розвитку України та її інтеграції в глобальну і регіональні економічні системи, принципами макроекономічної політики, методами, формами і заходами державного макроекономічного регулювання, методами аналізу економічної ситуації в країні та оцінювання параметрів і регуляторних заходів щодо національної економіки в контексті стабілізаційної політики та політики стимулювання економічного зростання, забезпечення конкурентоспроможності на засадах інноваційності.

Для наукових і практичних працівників, студентів, аспірантів і викладачів навчальних закладів усіх рівнів акредитації, а також усіх, хто цікавиться проблемами функціонування, регулювання та розвитку НЕС.

УДК 330.5(477)
ББК 65.05(4УКР)

© Куцик П. О., Ковтун О. І.,
Башнянин Г. І., 2016

© Видавництво «Растр-7», 2016

ISBN 978-617-7359-74-5

ЗМІСТ

ВСТУП	6
Розділ 1. СУТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	7
1.1. Сутність національної економіки.....	7
1.2. Загальні та особливі ознаки національної економіки.....	10
1.3. Об'єкти та суб'єкти національної економіки.....	15
1.4. Сектори національної економіки.....	24
1.5. Соціально-економічні інститути НЕ.....	27
1.6. Основні макроекономічні проблеми (проблеми національної економіки).....	29
1.7. Типи національних господарських систем.....	29
1.8. Моделі національних економічних (господарських) систем та їх характеристика.....	43
Розділ 2. ЕКОНОМІЧНІ ТЕОРІЇ ТА БАЗИСНІ ІНСТИТУТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	51
2.1. Економічні теорії та їх загальні положення.....	51
2.2. Альтернативні економічні теорії зайнятості: основні положення, регуляторні заходи та їх формалізована (економетрична) інтерпретація.....	67
2.3. Критерії вибору і співвідношення підходів (монетарного та кейнсіанського) до організації НЕ і формування ДЕП.....	75
2.4. Теорії і моделі інфляції та антиінфляційна політика.....	76
2.4.1. Інфляція попиту, інфляція витрат, інфляція адаптивних раціональних очікувань. Моделі інфляції. Вплив інфляції на перерозподіл доходів.....	76
2.4.2. Антиінфляційна політика.....	81
2.5. Теорії грошей та банківська система.....	87
2.5.1. Теорії грошей.....	87
2.5.2. Банківська система і державний контроль за грошима.....	90
2.5.3. Грошово-кредитна інфраструктура (система) НЕС.....	93
2.5.4. Грошово-кредитна політика.....	97
2.6. Інфраструктура як базисний інститут НЕ.....	106
Розділ 3. ТЕОРІЯ СУСПІЛЬНОГО ДОБРОБУТУ ТА СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	111
3.1. Основні поняття теорії суспільного добробуту.....	111
3.2. Індивідуальний та суспільний добробут.....	112
3.3. Ефективність та справедливість як критерії добробуту.....	120
3.4. Показники економічного добробуту.....	122
3.5. Концепція соціально-ринкової економіки.....	131
3.6. Соціальна політика в соціально-ринковій економіці.....	133
3.6.1. Сутність соціальної політики.....	133
3.6.2. Завдання та показники соціальної політики.....	140

3.6.3. Соціальний захист населення.....	151
3.6.4. Регулювання оплати праці, доходів та споживання населення.....	157
Розділ 4. ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	169
4.1. Економічний потенціал країни та національне багатство.....	169
4.2. Природно-ресурсний потенціал.....	175
4.3. Природоохоронна діяльність держави в системі сучасної НЕ.....	180
4.3.1. Необхідність, мета, принципи та об'єкти природоохоронної діяльності держави. Державна екологічна політика: мета і завдання.....	180
4.3.2. Організація державного регулювання природоохоронної діяльності.....	183
4.3.3. Механізм та інструменти державного регулювання природоохоронної діяльності.....	191
4.4. Людський потенціал.....	203
4.5. Регулювання ринку праці та зайнятості.....	212
4.6. Виробничий та науково-технічний потенціал.....	217
4.7. Науково-технічна та інноваційна політика.....	225
4.7.1. Науково-технічний прогрес: концепції та вплив на економічний і соціальний розвиток.....	225
4.7.2. Сутність державної науково-технічної політики: поняття, цілі, принципи та завдання (напрямки).....	228
4.7.3. Організація державного управління науково-технічною діяльністю в Україні.....	234
4.7.4. Форми, методи та засоби реалізації державної науково-технічної політики.....	247
4.7.5. Явище інновації як специфічної форми НТП.....	255
4.7.6. Державна інноваційна політика та її напрями.....	261
4.7.7. Методи, засоби і заходи державного регулювання інноваційної діяльності в Україні.....	263
4.8. Ефективність національної економіки та її показники.....	273
Розділ 5. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	283
5.1. Сутність інституціоналізму та його чинники.....	283
5.2. Інститут права як чинник забезпечення функціонування та розвитку НЕ.....	291
5.2.1. Сутність та складові інституту права.....	291
5.2.2. Правове регулювання НЕ (сфери і засоби (форми) правового регулювання) в Україні.....	294
5.3. Інститут власності.....	296
5.4. Суспільний сектор економіки як об'єкт державного регулювання.....	312
5.4.1. Суспільний сектор в економіці країни та його регулювання.....	312

5.4.2. Засоби формування і реалізації стратегії розвитку суспільного сектору економіки.....	315
5.4.3. Фінансування суспільного сектору економіки.....	316
5.4.4. Державні закупівлі та державне замовлення як засіб регулювання суспільного сектору економіки. Організація держзакупівель в Україні. Державні контракти.....	318
5.5. Інститут управління.....	328
5.5.1. Складові інституту управління. Інститути державного управління	328
5.5.2. Президент України як інститут державного управління, його правовий статус та функції у сфері управління економікою.....	334
5.5.3. Парламент (Верховна Рада України) як інститут законодавчої влади, його повноваження стосовно управління економікою.....	335
5.5.4. Кабінет Міністрів як інститут господарської влади, його правовий статус та функції щодо управління економікою.....	340
5.5.5. Центральні органи виконавчої влади: міністерства, відомства, державні комітети, агентства, фонди та інші. їх правовий статус та функції у сфері управління економікою.....	342
5.5.6. Адміністративна реформа.....	353
5.5.7. Місцеві державні адміністрації, їх правовий статус та функції в системі інститутів управління економікою.....	357
5.5.8. Ради експертів, судові органи і союзи за інтересами як інститути управління в НЕС.....	360
5.6. Інші інституційні чинники НЕ (підприємництво, інфраструктура, фінанси, гроші тощо).....	361
Розділ 6. ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ.....	363
6.1. Сутність, функції та класифікація інфраструктури національного ринку.....	363
6.2. Спеціалізована інфраструктура: склад та принципи функціонування.....	369
6.3. Інфраструктура загального призначення: склад (грошово-кредитна, фінансова, податкова системи), принципи функціонування, місце і роль у системі регулювання національної економіки.....	382
ВИСНОВКИ.....	431
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО ЧАСТИНИ 1.....	436